

UDK: 342.511(497.6)“1943/1995”
Pregledni naučni rad

PREDSJEDNIŠTVO BOSNE I HERCEGOVINE OD ZAVNOBiH-a DO DEJTONA

Dr. sc. Amir Karić, vanr. profesor
Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli

Mr. Ahmed Omerović
doktorant Pravnog fakulteta Univerziteta u Tuzli

SAŽETAK

U ovom radu se tematizira institucionalno-historijski razvoj Predsjedništva Bosne i Hercegovine, kao kolektivnog šefa bosanskohercegovačke države. Uz napomenu da je u Srednjem vijeku poglavar bosanske države bio monarh, fokusu ovom radu je usmjeren na razdoblje obnovljene državnosti Bosne i Hercegovine poslije Prvog zasjedanja ZAVNOBiH-a 1943. godine. Porede se položaj, nadležnosti, sastav, način izbora i druge relevantne činjenice na osnovu Ustava Narodne Republike Bosne i Hercegovine iz 1946. godine, te Ustavnog zakona iz 1953. godine, Ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine iz 1963. godine, Ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine iz 1974. godine, Amandmana na Ustav Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine iz 1990. godine, te Ustava Bosne i Hercegovine iz 1995. godine.

Ključne riječi: šef države, predsjedništvo, ustav, nadležnosti, politički sistem.

UVOD

Institucija šefa države jedan je od najznačajnijih činilaca svakog sistema vlasti i političkog sistema u cjelini. Šef države može biti inokosni ili kolektivni organ. S obzirom na način dolaska na vlast može biti monarh ili predsjednik republike. Monarh u pravilu svoj položaj nasljeđuje, a predsjednik republike, ovisno o kakvom političkom sistemu je riječ, može biti biran direktno od strane građana ili posredno u parlamentu ili nekom posebnom izbornom tijelu.¹

Oblik, sastav, način izbora, nadležnosti, kao i utjecaj na politički sistem institucije bosanskohercegovačkog šefa države mijenjao se tokom historije. Šef bosanske države u srednjem vijeku bio je prvo oslovljavan titulom bana, a kasnije kraljevskom titulom. Razvoj ove institucije u modernom dobu može se pratiti od Prvog zasjedanja Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine (ZAVNOBiH) održanog 25. novembra 1943. godine, tj. poslije restitucije bosanskohercegovačke državnosti.

Predsjedništvo ZAVNOBiH-a je prerastanjem ZAVNOBiH-a u Skupštinu Narodne Republike Bosne i Hercegovine preimenovano u prezidij Skupštine i obavljalo je funkciju šefa države u Bosni i Hercegovini kao jugoslavenskoj federalnoj jedinici. Međutim, u Ustavu Narodne Republike Bosne i Hercegovine iz 1946. godine, u Ustavnom zakonu o osnovama društvenog i političkog uređenja NR BiH i republičkim organima vlasti iz 1953. godine i u Ustavu Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine iz 1963. godine nije postojala posebna institucija šefa države, pa su određene funkcije koje su karakteristične za šefa države obavljali drugi organi izvršne i zakonodavne vlasti.

Predsjedništvo Socijalističke Republike Bosne i Hercegovini, kao zaseban organ s prerogativima šefa države, uvedeno je Ustavom iz 1974. godine.

Nakon usvajanja amandmana na Ustav Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine iz jula 1990. na prvim višestranačkim izborima održanim u novembru 1990. godine, članovi Predsjedništva su birani direktno od strane građana.

Struktura i nadležnosti Predsjedništva promijenjeni su odredba-

1 Pabrić, N. (2000), *Ustavno pravo*, Štamparsko-izdavačko i trgovačko preduzeće na veliko i malo „Slovo“, Mostar, 266-269

ma Ustava, koji je sastavni dio Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (Dejtonski sporazum). Po ovom Ustavu, Predsjedništvo Bosne i Hercegovine čine tri člana: jedan Bošnjak, jedan Hrvat (koji se biraju direktno u Federaciji BiH) i jedan Srbin (koji se direktno bira u RS-u). Predsjedništvu su date stanovite nadležnosti, između ostalih u vođenju vanjske politike i komandovanju Oružanim snagama, a odluke donosi u većini slučajeva konsenzusom.

OD ZAVNOBIH-A DO KRAJA JEDNOPARTIJSKOG SISTEMA

Na prvom zasjedanju ZAVNOBiH-a 25. i 26. novembra 1943. izabran je Prezidijum koji je imao 31 člana, uključujući i Predsjedništvo prezidijuma ZAVNOBIH-a, koje se sastojalo od pet članova.²

Predsjedništvu su data ovlaštenja da predstavlja ZAVNOBiH i da rukovodi njegovim poslovima u periodu između dva zasjedanja, iako na prvom zasjedanju ZAVNOBIH-a nije donesena nikakva odluka kojom bi se razgraničile nadležnosti između ZAVNOBIH-a, Prezidijuma i Predsjedništva. Međutim, ratne okolnosti i svakodnevna praksa nametnuli su potrebu da Predsjedništvo preuzme sve naredbodavne i izvršne funkcije na najvišem nivou u okviru federalne Bosne i Hercegovine. U tom smislu, Predsjedništvo je posvećivalo veliku pažnju problemima oko proizvodnje i raspodjele proizvoda, te je na taj način ostvarena uloga organizatora i koordinatora narodnooslobodilačkih odbora. U pogledu aktivnosti Predsjedništva ZAVNOBIH-a, značajna je sjednica održana 25. i 26. aprila 1944. godine, na kojoj je iskazana potreba osnivanja organa uprave, koji bi ostvarivali određene zadatke koji stoje pred ZAVNOBiH-om i njegovim izvršnim organima. Tako je usvojen zaključak da treba organizirati odsjeke za narodnu privredu, prosvjetu, finansije, narodno zdravlje, socijalnu politiku, sudstvo, za građevine, šume i rude, te komisiju za ispitivanje ratnih zločina.³

Odluka o konstituiranju Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine u najviše zakonodavno i izvršno narodno predstavničko tijelo Bosne i Hercegovine, koja je donesena na

2 Ibrahimagić, O., Arnautović, S. (2002) *Politički sistem Bosne i Hercegovine*, Magistrat, Sarajevo, Magistrat, 78-79

3 Ibrahimagić, O., Arnautović, S., *Politički sistem Bosne i Hercegovine*, 84-85

drugom zasjedanju ZAVNOBiH-a 1. jula 1944. godine, pored formalno-pravnog uspostavljanja bosanskohercegovačke državnosti, značajna je i što određuje poziciju Predsjedništva ZAVNOBiH-a u sistemu vlasti.⁴ U pomenutoj odluci je navedeno:

Član 2.

Svoju zakonodavnu vlast Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine vrši na svojim plenarnim zasjedanjima, a između zasjedanja preko svog Predsjedništva.

Svoju izvršnu vlast Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine vrši preko svog Predsjedništva i preko narodne vlade Bosne i Hercegovine.

Član 3.

Predsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine sastoji se od predsjednika, tri potpredsjednika, sekretara i najmanje dvadeset članova Predsjedništva.

Član 4.

Predsjedništvo za svoj rad odgovara Zemaljskom antifašističkom vijeću narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine.

Član 5.

Dok se ne obrazuje narodna vlada Bosne i Hercegovine, funkciju vlade vrši Predsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine. U tu svrhu stvara se pri Predsjedništvu potreban broj odjeljenja za poslove državne uprave.

Član 6.

Predsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine ukida odluke narodno-oslobodilačkih odbora i narodno-oslobodilačkih skupština ukoliko su one u suprotnosti sa zakonima federalne Bosne i Hercegovine i Demokratske Federativne Jugoslavije.⁵

Poslije drugog zasjedanja ZAVNOBiH-a, na prvoj sjednici održanoj 6. jula 1944. godine, Predsjedništvo ZAVNOBiH-a je donijelo odluku o formiranju odjeljenja pri Predsjedništvu. S obzirom na složenost po-

4 *Ibid.*, 93

5 Redžić, E. *et. al.* (1968), *ZAVNOBiH dokumenti 1943-1944 knjiga I*, Veselin Masleša, Sarajevo, 232-233

slova i njihov obim, bilo je potrebno izvršiti unutrašnju reorganizaciju novoformiranih organa. Tako je Predsjedništvo donijelo odluku da se osnuju odsjeci unutar pojedinih odjeljenja za pojedine uže grane uprave. Pošto se obim poslova povećavao iz dana u dan, Predsjedništvo ZAVNOBiH-a je, na sjednici od 3. septembra 1944. godine, donijelo odluku o stvaranju organa uprave, aUputom za organizaciju i rad narodnih sudova od 17. oktobra 1944. godine zaokruženo jeformiranje sudskih organa Federalne Bosne i Hercegovine.⁶

Na trećem zasjedanju ZAVNOBiH-a donesena je važna Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o konstituisanju ZAVNOBiH-a u najviše zakonodavno i izvršno narodno predstavničko tijelo Federalne Bosne i Hercegovine. Ovo je jedini dokument u kojem se 27. aprila 1945. godine govori da Predsjedništvo Narodne skupštine obavlja i funkciju Predsjedništva države, što znači da je imalo ulogu kolektivnog šefa države i da je ono bilo i predstavništvo državnog i narodnog suvereniteta Bosne i Hercegovine.⁷ U članu 3. pomenute odluke stoji:

Pretsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine postaje Pretsjedništvo Narodne skupštine Bosne i Hercegovine i vrši zakonodavne funkcije koje mu pripadaju između zasjedanja Narodne skupštine Bosne i Hercegovine kao i one izvršne funkcije koje mu pripadaju kao Pretsjedništvu Federalne države Bosne i Hercegovine i predstavništvu državnog i narodnog suvereniteta Federalne Bosne i Hercegovine.⁸

Ustavom iz 1946. godine definirano je u članu 53. da je Narodna skupština NR Bosne i Hercegovine predstavnik narodnog suvereniteta, a u članu 54. je navedeno da je *Narodna skupština NR BiH vrhovni organ državne vlasti Narodne Republike Bosne i Hercegovine, te joj pripadaju sva ona prava koja pripadaju Narodnoj Republici Bosni i Hercegovini, ukoliko Ustavom nisu prenesena u nadležnosti Prezidijuma Narodne skupštine NR BiH ili Vlade NR BiH.*⁹ O Prezidijumu Narodne skupštine NR Bo-

6 Ibrahimagić, O., Arnautović, S., *Politički sistem Bosne i Hercegovine*, 102-103

7 Ibrahimagić, O. (2003), *Bosanska državnost i nacionalnost*, Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo, 101

8 Redžić, E. et. al. (1968), *ZAVNOBiH dokumenti 1943-1944 knjiga I*, Veselin Masleša, Sarajevo, 484

9 Ustav NRBiH, Službeni list NR BiH, br. 1/47.

sne i Hercegovine govori se posebno u članu 74. Ustava iz 1946. godine, gdje se navodi da se Prezidijum sastoji od *predsjednika, tri potpredsjednika, sekretara i najviše 20 članova*, te da ga bira Narodna skupština. U nastavku, odnosno u članu 75. nevedene su nadležnosti Prezidijuma Narodne skupštine. Između ostalog, on vrši sljedeće poslove:¹⁰

Član 74

Narodna skupština NR BiH bira Prezidijum Narodne skupštine NR BiH koji se sastoji od predsjednika, tri potpredsjednika, sekretara i najviše 20 članova.

Član 75

Prezidijum Narodne skupštine NR BiH vrši ove poslove:

- 1) saziva na zasjedanje Narodnu skupštinu NR BiH;
- 2) raspisuje izbore za Narodnu skupštinu NR BiH;
- 3) daje obavezna tumačenja zakona NR BiH;
- 4) proglašuje izglasane zakone; izdaje ukaze;
- 5) vrši pravo pomilovanja prema propisima zakona;
- 6) dodjeljuje priznanja i počasna zvanja NR BiH prema propisima zakona;
- 7) postavlja i razrješava, na predlog Predsjednika vlade NR BiH, pojedine članove Vlade u vremenu između dva zasjedanja Narodne skupštine NR BiH, uz njenu naknadnu potvrdu;
- 8) određuje zastupnike članovima Vlade na predlog Predsjednika Vlade;
- 9) na predlog Predsjednika vlade NR BiH mijenja, spaja i ukida postojeća ministarstva i komisije u vremenu između dva zasjedanja Narodne skupštine uz njenu naknadnu potvrdu;
- 10) određuje na predlog Vlade NR BiH koja preduzeća i ustanove imaju republikanski značaj;
- 11) raspisuje narodni referendum o pitanjima iz nadležnosti NR BiH na osnovu odluke Narodne skupštine NR BiH ili na predlog Vlade NR BiH;
- 12) potvrđuje statute okružnih narodnih odbora i Gradskog narodnog odbora u Sarajevu;
- 13) rješava po pitanjima i mjerama i za koje ga ovlasti Narodna skupština NR BiH.

10 Ibrahimagić, O., Arnautović, S., *Politički sistem Bosne i Hercegovine*, 116-118

Ukaze Prezidijuma Narodne skupštine NR BiH potpisuju Predsjednik i Sekretar.¹¹

Iako u ovom Ustavu Prezidijum nije naveden kao šef države, na osnovu nekih nadležnosti koje smo naveli, može se primijetiti da je Prezidijum Narodne skupštine NR BiH obavljao više dužnosti koje su u pravilu u nadležnosti šefa države, kao što su: izdavanje ukaza (odnosno proglašavanje zakona), pravo pomilovanja, razrješavanje ministara itd. Sve su to nadležnosti koje su karakteristične za šefa države.¹²

Stupanjem na snagu Ustavnog zakona iz 1953. godine ukida se Prezidijum Narodne skupštine NR BiH, a i sama skuština se reorganizira. Tako je u članu 33. navedeno da skupštinu sačinjavaju dva doma: *Republičko vijeće i Vijeće proizvođača*.¹³

Ustavnim zakonom iz 1953. godine umjesto Prezidijuma uvedena je funkcija predsjednika Narodne skupštine. U članu 52. navodi se da Narodna skupština *iz reda poslanika bira predsjednika, potpredsjednika i sekretara*.¹⁴ U ovom članu se navodi da predsjednik Narodne skupštine, zajedno s predsjednikom Izvršnog vijeća, proglašava zakone, to jest obojica potpisuju ukaz. U ovom članu je navedeno i to da predsjednik, potpredsjednik i sekretar Narodne skupštine u slučaju raspuštanja ovog organa ostaju na dužnosti sve dok Narodna skupština ne izabere nove.¹⁵

Ako napravimo poređenje nadležnosti Prezidijuma Narodne skupštine NR BiH (Ustav 1946.) i predsjednika, potpredsjednika i sekretara (Ustavni zakon 1953.) možemo primijetiti da su umanjene nadležnosti, odnosno da većina onih prerogativa šefa države koje je Prezidijum imao, predsjednik Narodne skupštine na osnovu Ustavnog zakona, više nema, odnosno smanjene su ili prenesene na druge organe. Primjera radi, davanje pomilovanja koje je ranije vršio Prezidijum, po Ustavnom zakonu iz 1953. godine, vrši Izvršno vijeće NR Bosne i Hercegovine,¹⁶ kao i potpisivanje ukaza koje po ovim odred-

11 Ustav NR BiH, Službeni list NR BiH, br. 1/47.

12 Ibrahimagić, O., Arnautović, S., *Politički sistem Bosne i Hercegovine*, 114

13 Ustavni zakon o osnovama društvenog i političkog uređenja NR BiH i republičkim organima vlasti – Ustavni zakon, Službeni list NR BiH, br. 3/53.

14 *Ibid.*

15 Ibrahimagić, O., Arnautović, S., *Politički sistem Bosne i Hercegovine*, 125-127

16 Ustavni zakon, Službeni list NR BiH, br. 3/53.

bama vrše predsjednik Narodne skupštine i predsjednik Izvršnog vijeća zajedno.¹⁷

U članu 74. Ustavnog zakona iz 1953. godine, koji govori o Izvršnom vijeću, stoji *dapredstavljanje Narodne republike*, uz još neke nadležnosti, *Narodna skupština povjerava Izvršnom vijeću*.¹⁸ Predstavljanje države u principu vrši šef države, međutim u Ustavnom zakonu iz 1953. godine ovu nadležnost vrši Izvršno vijeće, te se da zaključiti, iz analize prethodnih ustavnih odredbi, da su neke od nadležnosti, karakteristične za šefa države, u Ustavnom zakonu iz 1953. podijeljene između predsjednika Narodne skupštine i Izvršnog vijeća Narodne republike Bosne i Hercegovine.¹⁹

Ni u Ustavu Socijalističke republike Bosne i Hercegovine iz 1963. godine nije jasno definirana institucija šefa države i nigdje nije navedeno koji organ predstavlja Republiku.²⁰

Predsjedništvo Socijalističke republike Bosne i Hercegovine, kao zaseban organ s prerogativima šefa države, uvedena je Ustavom iz 1974. godine i njemu je posvećena Glava X²¹. Neke od nadležnosti koje su date Predsjedništvu SR Bosne i Hercegovine u članu 349. pomenu-tog Ustava su:²²

Predsjedništvo SRBiH:

- 1) Predstavlja Socijalističku Republiku Bosnu i Hercegovinu;
- 2) Razmatra pitanja od opšteg značaja za Republiku i predlaže Skupštini SRBiH i drugim republičkim organima njihovo razmatranje i rješavanje;
- 3) Razmatra opšta pitanja sprovođenja utvrđene politike u oblasti narodne odbrane, državne bezbjednsoti i spoljne politike i predlaže nadležnim republičkim organima preduzimanje mjera za sprovođenje te politike;
- 4) Stara se o usklađivanju stavova o pitanjima i odnosima o kojima organi federacije odlučuju na osnovu usaglašenih stavova republika i autonomnih pokrajina;

17 Ibrahimagić, O., Arnautović, S., *Politički sistem Bosne i Hercegovine*, 125-127

18 Ustavni zakon, Službeni list NR BiH, br. 3/53.

19 Ibrahimagić, O., Arnautović, S., *Politički sistem Bosne i Hercegovine*, 125-127

20 *Ibid.*, 128-133

21 Ustav SR BiH, Službeni list SR BiH, br. 4/74.

22 Ibrahimagić, O., Arnautović, S., *Politički sistem Bosne i Hercegovine*, 140

- 5) Proglašava ukazom zakone;
- 6) Daje pomilovanja, saglasno zakonu;
- 7) Dodjeljuje odlikovanja Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine;
- 8) Predlaže kandidata za predsjednika Izvršnog vijeća;
- 9) Predlaže izbor predsjednika i sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine;
- 10) Predlaže izbor i razrješenje članova Savjeta Republike;
- 11) Donosi poslovnik o svom radu.

Republički organi kojima Predsjedništvo upućuje svoje predloge obavještavaju Predsjedništvo o svom stavu o tim predlozima i o preduzetim mjerama.

Predsjedništvo obrazuje Savjet za narodnu odbranu i Savjet za pitanja bezbjednosti.²³

U članu 357. ovog Ustava nevedeno je da predsjednik u ime Predsjedništva SRBiH predstavlja Socijalističku republiku Bosnu i Hercegovinu.²⁴ Dalje je u članu 350. navedeno da u slučaju rata ili neposredne ratne opasnosti, Predsjedništvo može donositi uredbe sa zakonskom snagom iz nadležnosti Skupštine, ako ne postoji mogućnost sastanka njenih vijeća. Također Predsjedništvo u proširenom sastavu, u vrijeme ratnog stanja, rukovodi općenarodnom odbranom, te ako to zahtijevaju potrebe odbrane, može neke odredbe ustava staviti van snage. Članom 350. Ustava SR Bosne i Hercegovine iz 1974. godine je propisano:²⁵

Predsjedništvo SRBiH u proširenom sastavu sa predsjednikom Skupštine SRBiH, potpredsjednicima Skupštine, predsjednicima vijeća, predsjednikom Izvršnog vijeća i komandantom republičkog štaba narodne odbrane za vrijeme ratnog stanja rukovodi općenarodnom odbranom na cijeloj teritoriji Republike. Predsjedništvo za vrijeme ratnog stanja ili u slučaju neposredne ratne opasnosti, na prijedlog Izvršnog vijeća ili po svojoj inicijativi, donosi uredbe sa zakonskom snagom pitanjima iz nadležnosti Skupštine, ako ne postoji mogućnost da se sastanu nadležna vijeća, Predsjedništvo podnosi ove uredbe na potvrdu Skupštini čim ona bude u mogućnosti da se sastane.

23 Ustav SR BiH, Službeni list SR BiH, br. 4/74.

24 *Ibid.*,

25 Ibrahimagić, O., Arnautović, S., *Politički sistem Bosne i Hercegovine*, 140

Uredbom sa zakonskom snagom mogu se, izuzetno, ako to zahtijevaju interesi odbrane zemlje: obustaviti pojedine odredbe ovog ustava koje se odnose na pojedine slobode, prava i dužnosti čovjeka i građanina i pravo samoupravnih organizacija i zajednica; mijenjati sastav i ovlaštenja izvršnih organa i organa uprave; obrazovati oblasti, okruzi, srezovi i druge društveno-političke zajednice i utvrđivati organizacija njihovih organa.²⁶

U članovima 351. i 352. Ustava iz 1974. definiran je način izbora i mandat Predsjedništva SR Bosne i Hercegovine. Predsjedništvo se sastojalo od devet članova, od kojih je osmero birano u Skupštini, a predsjednik Centralnog komiteta Saveza komunista Bosne i Hercegovine bio je član Predsjedništva po položaju. Mandat članovima Predsjedništva bio je četiri godine, s mogućnošću još jednog izbora.²⁷

POSILIJE 1990. GODINE

Amandmanima LIX-LXXX na Ustav SR BiH iz 1974. godine, koji su doneseni 31. jula 1990. godine promijenjen je sastav, način izbora, kao i odgovornost za rad Predsjedništva SR Bosne i Hercegovine.²⁸

AMANDMAN LXXIII

1. Članove Predsjedništva SRBiH biraju građani neposredno, opštim i tajnim glasanjem, u skladu sa zakonom.

Predsjedništvo za svoj rad odgovara građanima i Skupštini SRBiH. Članovi Predsjedništva SRBiH biraju se na četiri godine i mogu biti birani još jedanput uzastopno.

Predsjedništvo SRBiH kome je prestao mandat ostaje na dužnosti do izbora novog Predsjedništva SRBiH.

Predsjedništvo SRBiH sačinjava sedam članova.

Za vrijeme ratnog stanja sastav Predsjedništva SRBiH se proširuje sa predsjednikom Skupštine SRBiH, predsjednikom Vlade SRBiH i komandantom Teritorijalne odbrane Republike.

Predsjedništvo SRBiH proglašava ukazom zakone, najkasnije u roku od 15 dana.²⁹

26 Ustav SR BiH, Službeni list SR BiH, br. 4/74.

27 Ustav SR BiH, Službeni list SR BiH, br. 4/74.

28 Ibrahimagić, O., Arnautović, S., *Politički sistem Bosne i Hercegovine*, 143-145

29 Amandman LXXIII na Ustav SRBiH, Službeni list SR BiH, br. 21/90.

Ovim je promijenjen način izbora članova Predsjedništva SRBiH, broj je reduciran sa devet na sedam, koji se biraju neposredno od strane građana, te za svoj rad više ne odgovara samo Skupštini SRBiH, nego i građanima i skupštini SRBiH.

Nakon donošenja amandmana na Ustav SR Bosne i Hercegovine u julu 1990. godine, prvi višestranački izbori u Bosni i Hercegovini održani su u novembru 1990. godine, na kojima su birani poslanici i odbornici u skupštine društveno-političke zajednice i članovi Predsjedništva SRBiH. Ustavnim zakonom o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona za provođenje amandmana LIX-LXXIX na Ustav Socijalističke republike Bosne i Hercegovine definirana je etnička struktura sedmočlanog Predsjedništva SR Bosne i Hercegovine i to na sljedeći način:³⁰

Predsjedništvo SR BiH sačinjava sedam članova i to: dva Muslimana, dva Srbina, dva Hrvata i jedan iz reda pripadnika drugih naroda i narodnosti, odnosno građana koji se nisu nacionalno opredijelili ili su se opredijelili prema regionalnoj ili drugoj pripadnosti.³¹

Izbori za Predsjedništvo SRBiH su provedeni na osnovu Zakona o izboru i opozivu članova Predsjedništva SRBiH. Izborni sistem za Predsjedništvo SRBiH bio je sistem relativne većine, odnosno kandidati koji su dobili najveći broj glasova onih koji su izašli na izbore bili su izabrani. Birači su imali mogućnost da se opredijele za jednog ili svih sedam kandidata, te je jedino za ovu listu na izborima u Bosni i Hercegovini 1990. godine ostavljena mogućnost da se birač opredijeli za više od jednog kandidata. U članu 11. Zakona o izboru i opozivu članova Predsjedništva SRBiH to je bilo predviđeno na sljedeći način:³²

Za članove Predsjedništva SRBiH izabrani su kandidati koji su dobili najveći broj glasova birača koji su glasali do broja kandidata koji se bira iz reda pripadnika istog naroda i narodnosti.³³

Nakon što je Bosna i Hercegovina proglasila nezavisnost, a tu činjenicu priznala međunarodna zajednica, počeo je rat protiv Republike Bosne i Hercegovine. Predsjedništvo Republike je 8. aprila 1992.

30 Ibrahimagić, O., Arnautović, S., *Politički sistem Bosne i Hercegovine*, 143-145

31 Ustavni zakon o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona za provođenje amandmana LIX-LXXIX na Ustav SR BiH, Službeni list SR BiH, br. 29/90.

32 Ibrahimagić, O. et al., *Politički sistem Bosne i Hercegovine (tom I)*, 318. i 319

33 Zakon o izboru i opozivu članova Predsjedništva Socijalističke republike Bosne i Hercegovine, Službeni list SR BiH, br. 21/90.

godine donijelo Odluku o proglašenju neposredne ratne opasnosti, a 20. juna 1992. donesena je i Odluka o proglašenju ratnog stanja, a što je po tada važećim ustavnim normama značilo da se sastav Predsjedništva proširuje s predsjednikom Skupštine, predsjednikom Vlade i komandantom Teritorijalne odbrane Republike. Ovom odlukom Predsjedništvo je ovlašteno da donosi uredbe sa zakonskom snagom, kao i odluke o izboru ili imenovanju i razrješenju, a koje će podnijeti Skupštini Republike Bosne i Hercegovine na potvrđivanje čim se steknu uslovi da se ona sazove.³⁴

PREDSJEDNIŠTVO PREMA „DEJTONSKOM USTAVU“

Rat u Bosni i Hercegovini je okončan postizanjem Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovinu, koji je dogovoren u Dejtonu 21. novembra 1995., a potpisan u Parizu 14. decembra 1995. godine.³⁵ Sastavni dio ovog sporazuma (njegov Aneks IV) je Ustav Bosne i Hercegovine, čiji je član V u najvećoj mjeri posvećen Predsjedništvu Bosne i Hercegovine.³⁶

Analizom Ustava Bosne i Hercegovine, proizlazi da je Predsjedništvo Bosne i Hercegovine jedna od ključnih političkih institucija, čije nadležnosti, organizacija, način odlučivanja i odnosi s drugim institucijama, bitno određuju politički sistem Bosne i Hercegovine.³⁷

U članu V stav 3. Ustava Bosne i Hercegovine Predsjedništvu su određene sljedeće nadležnosti:

- a) Vođenje vanjske politike Bosne i Hercegovine.
- b) Imenovanje ambasadora i drugih međunarodnih predstavnika Bosne i Hercegovine, od kojih najviše dvije trećine mogu biti odabrani sa teritorije Federacije.
- c) Predstavljanje Bosne i Hercegovine u međunarodnim i evropskim organizacijama i institucijama i traženje članstva u onim

34 Ibrahimagić, O. (1998) *Državno-pravni razvitak Bosne i Hercegovine*, Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo, 49-50

35 Gavrić, S., Banović, D., Krause C., (2009), *Uvod u politički sistem Bosne i Hercegovine - izabrani tekstovi*, Sarajevski otvoreni centar, Fondacija Konrad Adenauer, Sarajevo, 48

36 *Ibid.*, 211

37 *Ibid.*, 210

međunarodnim organizacijama i institucijama u kojima Bosna i Hercegovina nije član.

- d) Vođenje pregovora za zaključenje međunarodnih ugovora Bosne i Hercegovine, otkazivanje i, uz suglasnost Parlamentarne skupštine, ratifikovanje takvih ugovora.
- e) Izvršavanje odluka Parlamentarne skupštine.
- f) Predlaganje godišnjeg budžeta Parlamentarnoj skupštini, uz preporuku Vijeća ministara.
- g) Podnošenje izvještaja o rashodima Predsjedništva Parlamentarnoj skupštini na njen zahtjev, ali najmanje jedanput godišnje.
- h) Koordinacija, prema potrebi, sa međunarodnim i nevladinim organizacijama u Bosni i Hercegovini.
- i) Vršenje drugih djelatnosti koje mogu biti potrebne za obavljanje dužnosti, koje mu prenese Parlamentarna skupština, ili na koje pristanu entiteti.³⁸

Pored Ustava Bosne i Hercegovine, nadležnosti Predsjedništva regulirane su zakonskim i podzakonskim aktima: *Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine*,³⁹ koji u članu 8, a na osnovu ustavnih odredbi, definira način izbora Predsjedništva; *Zakonom o popunjavanju upražnjenog mjesta člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine u toku trajanja mandata*,⁴⁰ koji regulira postupak popunjavanja mjesta članova Predsjedništva u toku mandata; *Zakonom o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine*,⁴¹ kojim se reguliraju odnosi između Predsjedništva i Vijeća ministara kao dva organa izvršne vlasti u Bosni i Hercegovini; *Poslovníkom o radu Predsjedništva Bosne i Hercegovine*,⁴² koji detaljno razrađuje ustavne i zakonske norme

38 Ustav Bosne i Hercegovine, http://www.mpr.gov.ba/biblioteka/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf (28. 5. 2017.)

39 Neslužbeni prečišćeni tekst Izbornog zakona Bosne i Hercegovine s izmjenama i dopunama, Službeni glasnik BiH, br. 23/01, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 07/14, 31/16, 31/16.

40 Zakon o popunjavanju upražnjenog mjesta člana Predsjedništva BiH u toku trajanja mandata, Službeni glasnik BiH, br. 21/00.

41 Zakon o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 24/08 i Autentično tumačenje zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Vijeću ministara BiH, Službeni glasnik BiH, br. 94/07.

42 Poslovníkom o radu Predsjedništva BiH sa izmjenama i dopunama, Službeni

o nadležnostima, organizaciju i načinu rada ove institucije.⁴³ Također, ovo pitanje regulira i *Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine*,⁴⁴ koji uređuje poziciju Predsjedništva, koje kao kolektivni šef države ima vrhovnu komandu i kontrolu nad Oružanim snagama Bosne i Hercegovine.⁴⁵

REZIME

Od perioda obnavljanja bosanskohercegovačke državnosti 1943. godine pa do danas, šef države je bio kolektivni organ, a ne inokosni, kakav je slučaj u većini država.

Na trećem zasjedanju ZAVNOBiH-a donesena je Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o konstituisanju ZAVNOBiH-a u najviše zakonodavno i izvršno narodno predstavničko tijelo Federalne Bosne i Hercegovine (27. aprila 1945. godine). U ovom dokumentu se govori da Predsjedništvo Narodne skupštine obavlja i funkciju Predsjedništva države. Međutim u Ustavu NR Bosne i Hercegovine iz 1946. godine, u Ustavnom zakonu o osnovama društvenog i političkog uređenja NR BiH i republičkim organima vlasti iz 1953. godine i u Ustavu SR Bosne i Hercegovine iz 1963. godine, nije postojao poseban organ koji bi obavljao funkciju šefa države.

Predsjedništvo kao zaseban organ s prerogativima šefa države, uveden je Ustavom Socijalističke republike Bosne i Hercegovine iz 1974. godine.

Amandmanima na Ustav SR Bosne i Hercegovine iz 1990. godine, te dokumentima kao što su Ustavni zakon o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona za provođenje amandmana LIX-LXXIX na Ustav Socijalističke republike Bosne i Hercegovine definirana je etnička struktura sedmočlanog Predsjedništva SR Bosne i Hercegovine. Na osnovu pomenutih ustavnih i zakonskih izmjena članovi predsjedništva su na prvim višestranačkim izborima birani direktno od strane građana.

glasnik BiH, br. 10/13 i 32/13.

43 Gavrić, S., Banović, D., Krause C. (2009), *Uvod u politički sistem Bosne i Hercegovine - izabrani tekstovi*, 211-213

44 Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, br. 88/05.

45 Gavrić, S., Banović, D., Krause C. (2009), *Uvod u politički sistem Bosne i Hercegovine - izabrani tekstovi*, 222

Nakon potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, uspostavljen je komplikovan i nefunkcionalan politički sistem, s dominacijom etničkog principa. Na ekskluzivnosti tog principa uspostavljeno i Predsjedništvo kao kolektivni šef države.

LITERATURA

Pravni akti

1. Ustav Bosne i Hercegovine (http://www.mpr.gov.ba/biblioteka/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf);
2. Bosanski ustav, fototip izdanja iz 1910.; priredio i uvodnu riječ napisao dr. Uzeir Bavčić; autor uvodne studije prof. dr. Mustafa Imamović (“Muslimanski glas”, Sarajevo, 1991);
3. Ustav Narodne Republike Bosne i Hercegovine (“Službeni list NR BiH”, br. 1/47);
4. Ustavni zakon o osnovama društvenog i političkog uređenja Narodne Republike Bosne i Hercegovine i republičkim organima vlasti (“Službeni list NR BiH”, br. 3/53);
5. Ustav Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine (“Službeni list SR BiH”, br. 14/63);
6. Amandman XVIII na Ustav Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine (“Službeni list SR BiH”, br. 5/72);
7. Ustav Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine (“Službeni list SR BiH”, broj 4/74);
8. Ustav SFRJ, ustavi socijalističkih republike i pokrajina (Beograd: Prosveta, 1974);
9. Amandmani LIX-LXX na ustav Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine (“Službeni list SR BiH”, br. 21/90);
10. Ustavni zakon o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona za sprovođenje Amandmana LIX-LXXIX na Ustav Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine (“Službeni list SR BiH”, br. 29/90);
11. Odluka o konstituiranju Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine u najviše zakonodavno i izvršno narodno predstavničko tijelo federalne Bosne i Hercegovine, ZAVNOBiH dokumenti 1943-1944, knjiga I, Sarajevo: “Veselin Masleša”, 1968.

12. Zakon o izboru i opozivu članova Predsjedništva Socijalističke republike Bosne i Hercegovine (“Službeni list SR BiH”, br. 21/90.);
13. Neslužbeni prečišćeni tekst Izbornog zakona Bosne i Hercegovine s izmjenama i dopunama („Službeni glasnik BiH”, br.: 23/01, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 07/14, 31/16, 31/16.);
14. Zakon o popunjavanju upražnjenog mjesta člana Predsjedništva BiH u toku trajanja mandata („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 21/00);
15. Zakon o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH”, br.: 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 24/08) i Autentično tumačenje zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Vijeću ministara BiH (“Službeni glasnik BiH”, br.: 94/07.)
16. Poslovnik o radu Predsjedništva BiH sa izmjenama i dopunama („Službeni glasnik BiH”, br. 10/13 i 32/13.)

Knjige, udžbenici i priručnici

1. Ademović, N., Marko, J., Marković, G., (2012), *Ustavno pravo Bosne i Hercegovine*, Sarajevo: Fondacija “Konrad Adenauer”, Predstavništvo u Bosni i Hercegovini
2. Bieber, F. (2008.), *Bosna i Hercegovina poslije rata: politički sistem u podijeljenom društvu*, Sarajevo: Buybook
3. Gavrić, S., Banović, D., Krause C. (2009), *Uvod u politički sistem Bosne i Hercegovine - izabrani tekstovi*, Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar, Fondacija Konrad Adenauer, Predstavništvo u Bosni i Hercegovini
4. Ibrahimagić, O., Arnautović, S. (2002), *Politički sistem Bosne i Hercegovine*, Sarajevo: Magistrat
5. Ibrahimagić, O., Seizović, Z., Arnautović, S. (2010), *Politički sistem Bosne i Hercegovine (tom I)*, Sarajevo
6. Ibrahimagić, O. (1998), *Državno-pravni razvitak Bosne i Hercegovine*, Sarajevo: Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca
7. Ibrahimagić, O. (2003), *Bosanska državnost i nacionalnost*, Sarajevo: Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca.
8. Mirašćić, Dž. (2012), *Država nacija u multikulturnom društvu*, Sarajevo: JP NIO „Službeni list BiH“
9. Pabrić, N. (2000.), *Ustavno pravo*, Mostar: Štamparsko-izdavačko i trgovačko preduzeće na veliko i malo „Slovo“

10. Redžić, E. *et. al.* (1968.), *ZAVNOBiH dokumenti 1943-1944 knjiga I*, Sarajevo: “Veselin Masleša”
11. Redžić, E. *et. al.* (1968.) *ZAVNOBiH dokumenti 1945 knjiga II*, Sarajevo: “Veselin Masleša”
12. Šarčević, E. (2009.), *Dejtonski ustav: karakteristike i karakteristički problemi*, Sarajevo: Fondacija Konrad Adenauer
13. Trnka, K. (2006.), *Ustavno pravo, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Sarajevo: Fakultet za javnu upravu

Amir Karić, associate professor
Faculty of Law, University of Tuzla

Ahmed Omerović
PhD Student at the Faculty of Law, University of Tuzla

SUMMARY

This paper deals with the institutional and historical development of the Presidency of Bosnia and Herzegovina as the collective head of the state of Bosnia and Herzegovina. Having in mind that the head of the Bosnian state in the Middle Ages was a monarch, this paper focuses on the period of the renewed statehood of Bosnia and Herzegovina after the First Session of ZAVNOBiH in 1943. The position, jurisdiction, composition, method of election and other relevant facts pursuant to the Constitution of the People's Republic of Bosnia and Herzegovina from 1946 and the Constitutional Act of 1953, the Constitution of the Socialist Republic of Bosnia and Herzegovina from 1963, the Constitution of the Socialist Republic of Bosnia and Herzegovina from 1974, the Amendment to the Constitution of the Socialist Republic of Bosnia and Herzegovina from 1990, and the Constitution of Bosnia and Herzegovina from 1995 have been compared and contrasted.

Keywords: head of state, presidency, constitution, jurisdiction, political system.